

GOGA

Mohamad Abdul Moanem

Kukavičji mladič

Prevedla Zarja Vršič

Vse do tega trenutka si nisem drznil pisati o tem, kar se je zgodilo, vse do trenutka, ki ločuje dva kraja in dve dobi, združujejo pa jih le te vrstice. Morda je to pripoved o grozi, ki se je širila med dvema neznanima, pripoved, odkar sem se prvič zavedel življenja, pa do včerajšnje noči, ko sem sklenil, da se tja ne bom več vračal. Prve strani sem napisal s črnilom, ki je kot vsa druga črnila, morda le malo temnejše; na list, ki je kot vsi drugi listi, morda le malo bolj porumenel. To je bilo včeraj, na noč pred petdesetimi leti; zgodbo sem zapisal, potem sem jo zjutraj uničil ...

Zdaj sem s pisanjem pričel še enkrat. Še enkrat tukaj in zdaj pišem znova, preden se sledovi izgubijo, kot so se v temni noči strahu in bega izgubili tisti prejšnji ...

Pisati sem začel v tem jutranjem trenutku, potem ko sem se zbudil v topli postelji hiše, kjer sem bil gost pri prijatelju novinarju Andreju Rožu v Mengšu, v tem začaranem mestecu, v katerem se z vrha hriba vse do obrobja Dunajske ceste spuščajo njegove opečnato rdeče hiše. To je kraj, kjer se iz dimnikov širi vonj po kadilih in čarovniji. Mestece se zbuja zgodaj, njegovi prebivalci v pečeh kurijo posušen les iz svojih gozdov; iz prav takšnega je tudi postelja, v kateri sem spal. Od njega diši po kadilu stare čarovnice, ki je v tem kraju živela in ga, potepuhinja, obdarila s svojim iskrivim, norim

duhom, preden se je skupaj s svojo skrivnostjo potopila v jezero za hišami, pred pogledi, skritimi za gostimi hrastovimi gozdovi, ki rišejo zeleno črto preko vrhov in planot. Prostrani gozdovi se stapljajo eden v drugega, dokler ne dosežejo Ljubljane, ki jo obdajajo kot zapestnica iz zelenkaste svetlobe.

V tem trenutku mi je mengeška čarovnica predala svojo skrivnost, tukaj, na tej vrtnični terasi, terasi družine Rož, se je rodila tale zgodba ... Rodila se je s carskim rezom, potem ko sem jo v sebi nosil več kot dve leti, potem ko je skoraj umrla v mojem drobovju, preden je prišla roka in jo izbezala iz njenega prastarega časa. Moje srce se je odprlo tujcu, kot se odpre hiša, kot se odklene ključavnica ječe, da iz nje svobodno in brez strahu odletijo vrabci jezika.

* * *

Videti, kako se tvoje majhne in velike sledi, podrobnosti iz tvojega življenja, tvoja ljubljena in tvoji otroci, ključi tvoje hiše, tvoja brisača, tvoj jezik ... vse ... vse v tebi se v enem samem trenutku spremeni v spomin ... To je tujstvo ... to je roman.

In spremeniti tistih nekaj metrov, ki ločujejo mojo hišo od kontrolne točke vladnih oboroženih skupin, in drugih nekaj metrov med mojo hišo in naslednjo kontrolno točko drugih vojaških sil, v neki drug svet, popolnoma oddvojen od vsega, svet, iz katerega se ne moreš vrniti niti vanj prodreti. Tedaj si v rokah usode, usoda pa je gugalnica za zaupljive, z nadnaravno močjo jih ziba med racionalnim in iracionalnim. To je vojna, takšna je, in vojna niso tisti metri zemlje ali pa čas neke dobe; ne, ona je pošast, ki prebiva v vseh krajih in časih, ona je Alep.

28. 1. 2016, ponoči

Ura je tri zjutraj, moj mobilni telefon zazvoni. Pogledam na zaslon, neznana številka, a klic sem čakal, čakam kogarkoli, ki bi poklical ob tej uri ... On je torej. On, si rečem in se pripravim na tisto, kar prihaja, na neznano ...

Tiste noči nisem mogel spati; takoj ko se mi je uspelo nekoliko sprostiti, so moje telo preplavile skrbi. Ob devetih zvečer sem se vrnil domov s srečanja ob nekaj kozarcih lokalnega vina, ki sem ga s prijatelji spil za naglo slovo; slovo od tistih, ki so še ostali od družbe, s katero smo ob pogovoru preživeli večino večerov. Od drugih, ki niso prišli, se nisem mogel še zadnjič posloviti; stališča in mnenja o tem, kar se je zgodilo in kar se še vedno dogaja v državi, so nas razdelila na dva tabora: tiste na strani obstoječega političnega sistema in tiste, ki sanjajo o bolj rožnati prihodnosti.

Vstopil sem v temno kuhinjo, prižgal svečo in si pripravil skodelico kave, da bi si povrnil ravnotežje, ali pa se mi je morda samo zdelo, da si ga lahko. Hiša je prazna kot po navadi, nobenega zvoka se ne sliši razen odmevov mojih korakov na tleh, ki jih duši šuštenje oblačil. Žena in otroci so me zapustili pred kakšnim mesecem, odpeljal sem jih proč od Alepa, proč od sebe, v ženin rojstni kraj v goratem

obalnem pasu; tam bodo vsaj malo na varnem. Vojna spet razkrije razhajanja in razlike, pa ne samo v političnih stališčih in mnenjih, temveč tudi pri občutku varnosti, saj je prav v gorah na obalnem pasu središče alavitske¹ ločine. Alaviti so bili popolnoma imuni na drugačne politične poglede in nazore, prav tako pa niso nikoli oporekali ali protestirali proti oblasti, še zlasti ne po pobojih v njihovih mestih, ki so si drznila nekoliko povzdigniti glas. Vsi tam se zavedajo, da v tem delu države ni nobenega prostora za kakršenkoli glas ali kritiko, in zato vsi molčijo, celo ko jim lastni ljudje zaman umirajo. Prav zato je to postalo eno najvarnejših območij v Siriji, za kar pa je treba plačati vnaprej in še pozneje.

Žvenket skodelice, ki jo položim na stekleno površino mizice, me opomni, da lahko začnem počasi srkati svojo kavo. Praznine in teme sem vajen, privadili so se jima moji čuti in okončine; ne zadevam več ob stvari, razen morda ob nenadni svetlobi električnih luči, pa še to se zgodi redko, tako kot resnica, ki v tej državi pride na dan samo z raketami in ostrostrelskimi krogli, ki svet razsvetlijo s svetlobo nekakšnega končnega miru. Takšna smrt pa je vendar nekaj povsem drugega, nepomembna je, saj rakete in krogle pridejo, še preden jih zaznamo s čutili. To smo

1 Pripadniki šiitske veje islama na Bližnjem vzhodu. Sirski alaviti predstavljajo približno 11 odstotkov celotne populacije in večinoma prihajajo iz goratih predelov sirske obale ob Sredozemskem morju. Ker je večina Sirije sunitska, so bili v prejšnjem stoletju mnogokrat žrtve zatiranja in nasilja. Danes ima alavitska manjšina v rokah veliko politično in vojaško moč, saj uživa zaščito predsednika Bašarja al Asada. (Vse opombe so prevajalkine.)

že mnogokrat doživeli; odgovor tistih, ki so takšno smrt izkusili, je bil vedno enak: pred smrtjo niso čutili ničesar . To pa je v zadnjih trenutkih življenja zelo pomirjujoče.

Vstopil sem v sobo, se prebil do omare, jo odprl in zatipal po notranjosti za oblačili; po dolgem času bivanja z njimi in s temo sem se jih naučil prepoznati in zapomniti po teksturi. Začel sem jih vleči ven, kos za kosom, se pripravljati, da jih oblečem, čas za odhod je. Že tretjič poskušam oditi iz Alepa, prvih dvakrat mi je spodletelo in vrnil sem se nazaj domov ... Alep, mesto, odprto v daljno preteklost, imajo zdaj zaprtega v pesti cestni banditi in politični nepri-dipravi. In niti majhnega okenca ni bilo mogoče odpreti, da bi lahko ušel: mesto je bilo razdeljeno in iz njega so nastale meje in bojne fronte.

Iz omare sem povlekel prvi par hlač, ki mi je prišel pod roke, in debel volnen pulover; nadeti si moram oblačila, ki me bodo varovala pred mrazom. Stvari sem nagrmadil na posteljo in se pričel slačiti; z vsakim odloženim kosom se mi je v telo kakor star izurjen tat bolj in bolj plazil mraz. Mislim si, da se bo zagotovo vse odvilo tako kot dvakrat prej: spodletelo mi bo in zjutraj se bom spet vrnil v svojo mrzlo posteljo, padel bom v nežen globok spanec, oh, kako sem si želel, da bi se zame tako končalo, želel, kot si otrok na svoj prvi šolski dan želi, da bi se vrnil mami v naročje. A za kaj takega ni nobenih možnosti, kajti življenje mora iti dalje, otrok mora požreti solze in dokončati svoje prve korake k vratom življenja, k vratom šole, k vratom ponovnega bega.

Zvok vode, ki vre v kuhinji – čudno, kaj nisem kave ravnokar skuhal in skodelico že postavil na mizico? Vrnil

sem se v kuhinjo, si posvetil z ročno svetilko in se zahahljal: voda je skoraj popolnoma povrela z dna džezve. Čas je tekel in voda je vrela, meni pa je medtem vrelo v duši; in morda sva oba z vodo na svojih lastnih ognjih izhlapela – kam, ne vem. Tu se čas premika hitreje od krogle ostrostrelca; njene hitrosti se zaveš, ker te je zgrešila, ti pa si še vedno živ.

To pomeni, da še vedno hočem skodelico kave; džezvo sem ponovno napolnil z vodo iz steklenice, nalival sem jo počasi, v telefonsko slušalko pa svoji ženi izlival poslednje besede, ji sporočil, da bom to noč morda lahko odšel. Besede so ji zaspale na dnu ušesa, rekla mi je zbogom in voda mi je zaspala na dnu džezve, pripravljena, da znova zavre zame. A ko sem vanjo posvetil z žepno svetilko, sem opazil, da je že drugič izhlapela. Ne vem, ali je bila tokrat kriva vročina plamena ali pa je, ne da bi opazil, spet preteklo veliko časa. Hkrati z vodo je zmanjkalo tudi baterije v žepni svetilki ...

Januar je, mrzel in surov; ta dežela že pet let ne pozna ne toplote ne milosti. Vrnil sem se h kupu oblačil na postelji in iskal nekaj toplega, kar bi me objelo. Oblekel sem prve hlače, v gube katerih sem že prej skrbno skrtil denar, čeznje oblekel še druge ter vanje dal osebno izkaznico in nekaj dokumentov, da bi zakril to, kar je bilo spravljeno v prvih. Nazadnje sem oblekel še tretje, da bi me varovale pred mrazom. Koliko duš moram obleči, koliko spominov dati na svoje telo, da se ubranim pred hladom tega silovitega časa, ki seje strah in preganja ljudi z njihovih domov? Par nogavic, trije puloverji, volnena kapa in velik šal, ki ga lahko uporabim za marsikaj, je pa še veliko več, je spomin

na vonj moje matere. Ovijem si ga okoli vratu, da čutim njeno toploto in zaščito, privija se k meni in me objema kot otroka, a je sama daleč stran pod zemljo. Obul sem dobre usnjene čevlje, narejene za potovanja, hojo in težke čase, nazadnje pa si nadel še dolg plašč. V en žep sem dal ključke od hiše in nekaj sirskega denarja, v drugega pa telefon, polnilec in dodatno osebno izkaznico. Stvari sem dobro čutil, a sem še enkrat preveril, ali so res tukaj, vse na svojem mestu, pripravljene, da gredo z mano v neznano. Zdaj so moje prijateljice, moja družina in vse, kar imam in kar je mojemu telesu ostalo od tega kraja. To ni vse, nekaj me še čaka v dnevni sobi in od tega mi razbija srce. Vrnem se tja, h kavi, ki je zdaj bolj mrzla kot januar, a morda je dolgo ne bom več okusil ... Prižgal sem cigareto in se ulegel na kavč. Na vsake toliko sem spremljal čas, oblačke njegovih izdihov in svojega cigaretne dima, ter gledal na uro ...

Noč je bila popolnoma mirna, slišati ni bilo nobenih topov ali raket, celo letala so le tu in tam nizko preletela nebo; morda so pred polnočjo izstrelila le nekaj raket in odvrгла le nekaj bomb na sorazmerno oddaljene soseščine, potem pa izginila. Celostreljanje se je zdelo daleč, prihajalo je v občasnih salvah, ne bojnih, temveč izvidniških. Tudi helikopterji so te noči leteli zelo visoko, kakor v daljavi brenčeče čebele ... Ta neobičajna vojna mehkoba me je zazibala v sen, v naročje krvi, opustošenja, milostnega strahu in čakanja; bila je kot stroga, a ljubeča mati, ki še zadnjič jemlje slovo od sina ...

V grozi sem se prebudil. Ne vem, koliko časa sem sploh spal; cigareta mi je dogorela med prsti in me zbadala kot

osji pik. Au ... au! . Morda pa ni bila cigareta, saj se vendar natančno spominjam, da sem jo že pred časom pokadil, ne, ne, telefon je, ki zvoní in zvoní, zakaj sem torej zakričal? Številka je, ki sem jo čakal ... Oglasil sem se in glas je rekel:

»Dobro jutro, *am*.² Čakam vas pred vhodom stavbe.«

Tresoč sem mu odgovoril:

»Ali sem pozen? Res mi je žal, takoj pridem.«

»Prav. Čakam,« je odvrnil.

Tako mirno in umerjeno me je v tej noči smrti nago-
voril, potem pa je odložil slušalko, ne da bi počakal na moj
odgovor. Pomiril in razveselil me je, saj sem se počutil, kot
da sem medtem ostarel in da ni nikomur več mar zame;
zdaj pa so dnevi za mladost, ki je pripravljena na vojno in
smrt. Da, poklical me je *am*, in izraz sem si glasno ponavljal
znova in znova, da bi imel občutek še večje gotovosti vase.
Še enkrat sem pregledal, ali so vse stvari na svojem mestu,
zatipal, kje je skrit denar – da, tukaj je, osebna izkaznica –
tukaj, denar za moškega – tukaj. Začel sem ga preštovati,
tipajoč ga v temi, potem sem ga dal v žep, kjer ga bom imel
na dosegu roke. Tudi mobilni telefon sem nekaj časa pa-
nično iskal, preden sem dojel, da ga imam še vedno v roki,
očala na nosu, ključke od hiše v drugi roki, v žepu pa nekaj
datljev, ki bodo moja hrana na poti v neznano ... Morda pa
sem se tako samo pripravil; naše izročilo namreč pravi, da
mora bojevnik v vojno s sabo vzeti datlje, in tako mi je sploh
prišlo na misel, da si jih nekaj kupim in jih odnesem s seboj.

2 Ar. stric. Tudi spoštljiv izraz, s katerim mlajši nagovarjajo
starejše moške.

Ampak ali sem jaz bojevnik? Nadaljeval sem s pripravami, vse dokler nisem imel na vprašanje, ali je vse pripravljeno, pritrdilnega odgovora ... Napravil sem nekaj korakov proti vratom in se ozrl, da bi se od nečesa poslovil. Nič mi ni odzdravilo; tema je bila vse, kar je še ostalo tukaj ... Zaprl sem vrata za seboj, tiho, da ne bi zmotil spokojnosti teme. S prsti sem se sprehodil čez ključavnico, vanjo potisnil ključ in ga dvakrat obrnil. Nato sem odšel, pritajeno, da ne bi povzročil hrupa ali zataval v temi, z rokami na steni, tipajoč pravo pot za vsak naslednji korak ...

Nekaj minut kasneje sem bil že v preddverju. Odprl sem vrata stavbe. Medtem ko sem tipal pot, sem s svojo desno roko s stopnišča pobrisal ves prah ali pa je bilo to morda čisto nezavedno dejanje in so morali geni te trpke zemlje še zadnjič vstopiti skozi pore mojega telesa. Levico sem uporabljal kakor slepčevo palico, da ne bi na poti ob kaj zadel. Tiho sem se ponorčeval iz njiju:

»Desnica je močna in neposredna, levica pa me s svojo nežno rahločutnostjo vodi in mi osvetljuje pot; glej, tukaj pred mano visita, ena briše obraz drugi!«

Zavil sem k avtomobilu, ki je bil parkiran nekaj metrov pred mano. Svoj položaj je signaliziral z vsemi štirimi prižganimi lučmi, ki so v trdi temi žarele kot mogočen svetlobni snop in razsvetljevale célo cesto. Odprl sem vrata, se usedel poleg njega, ga pogledal in pozdravil; odgovoril mi je s tistim svojim mirnim in umerjenim glasom:

»Dobro jutro, *am.*«

Odmaknil je puško in jopič s strelivom, jih potisnil na stran čisto ob moja ledja, nato je vžgal avto.

Bil je mladenič petindvajsetih let, s košato brado in oblečen v vojaško uniformo z našitki. Peljala sva se kakih tristo metrov, kolikor je znašala razdalja med mojo hišo in kontrolno točko v tej soseski, imenovani Novi Serjan, ki ne bo nikoli več nova ... Potem ko je od tu odšla večina prebivalcev, so se v Novem Serjanu naselili begunci iz drugih predelov Alepa, ki so jih uničila letala in rakete, da ni več ostala živa nobena stavba. Moški je avto ustavil na zatemnjenem ovinku blizu modro osvetljene kontrolne točke in me prosil, naj se ne premaknem s sedeža, dokler se ne vrne. Še zadnjič sem se ozrl nazaj, da bi se poslovil od vsega, kar puščam za sabo, preden vstopim v labirinte prihajajočih kontrolnih točk in v neznano, ki me čaka v črni noči. A zavese v notranjosti avta so zakrivale pogled oziroma bi ga, če bi se v tej temi sploh dalo kaj videti. Božje zavese visijo s temnega neba, zavese kriminalnih tolpa pa v avtomobilih na zemlji, za tančico pa vsak počne svoje ...

Mladenič se je vrnil čez nekaj minut in me prosil, naj izstopim iz avta, jaz pa sem z roko segel v žep in mu izročil denar.

»Pustite ga na tleh v avtu,« je rekel.

Denarja ni preštel. Naredil sem, kot mi je ukazal, in mu rekel:

»Denarja je točno toliko, kolikor mi je posrednik naročil, naj ti plačam. Preostanek vsote ti bom dal, ko prispeva.«

Zdelo se mi je, da se je nasmehnil; videl sem poblisniti njegove bele zobe nad tisto brado ... Očitno je bilo, da so si vsi precej zaupali in da tukaj ni prostora za razhajanja pri teh zadevah, saj vsi poznajo šibke točke drugih ... Sami je

bil dober posrednik, ki je že veliko ljudem pomagal priti čez to ali čez kako drugo vojaško kontrolo, in vsi so mu zaupali.

Izstopil sem iz avta in šel z njim, kakor mi je naročil. Hodil je spredaj in mi nakazal, naj ostanem za njim, jaz pa sem mu sledil kakor kozliček, ki poskakuje za pastirjem, saj ga je zamenjal za očeta. Čez nekaj časa mi je postalo jasno, da mora biti prav on glavni na tej kontrolni točki; ukazuje delil brez besed samo z zamahom roke, podrejeni pa so jih izvrševali. Ni se ustavil, kar naprej je hodil, jaz pa sem sledil zvoku njegovih korakov in pobilskom njegove žepne svetilke, ki jo je tu in tam usmeril pod moje noge in mi tako nakazal, kam naj stopim. Nato se je nenadoma ustavil, se obrnil proti meni in rekel:

»Am, ne topotajte toliko. Nočem plačati vsakomur, ki naju je slišal; od vas sem vzel samo malo denarja in želim vam pomagati. Prosim vas, hodite previdneje, tukaj so še drugi stražniki, jaz nisem edini.«

Zdelo se je, da sem se s svojim strahom in tesnobo spopadal tako, da sem preglasno hodil. Spet sem začel stopati lahkotneje in pomiril sem se kljub grozi vzbujajočemu pogledu na kontrolno točko in odprtine, iz katerih so molele cevi mitraljezov med barikadami, ki sva jih prečila; pa med okopi, v katere sva se tu in tam spustila, od tam pa dalje v zavite predore, še globlje od tistih prejšnjih, smrdeče po vlagi in urinu. Prehodila sva samo nekaj sto metrov, a se je zdelo, kakor da pot traja že vse življenje. To je bila bojna črta, bojišče.

»Poglejte ta steber ... ga vidite?« se je ustavil in mi dejal. Nadaljeval je, ne da bi počakal na moj odgovor:

»Prav tukaj je mejno območje med nami in kontrolno točko kurdske PKK.³ Počakajte tukaj do devetih zjutraj. Ko bodo Kurdi odprli prehod, pojdite skozi, jaz sem svoje opravil ... Želim vam veliko uspeha, *am*. Ne bodite preglasni in ne prižigajte cigaret. Naj bo Alah z vami.«

Stopil je še bližje k meni in me prijel za ramo.

»Pa še nekaj bi vam rad povedal, *am* ...«

Prevzel me je strah in zmrazilo me je; vse v meni je drgetalo, ko sem mu rekel:

»Bi rad še več denarja? Ni problema, kakor želiš, plačal ti bom ... Z mano si se moral precej namučiti ...«

Že sem stegnil roko proti žepu, da bi iz njega povlekel denar, a me je še trdneje prijel za ramo, rekoč:

»Ne ... ne, *am*, ne bojte se, kot sin sem vam; samo nekdo je tukaj, ki bi se rad poslovil od vas, preden greste.«

Nato je pogledal na desno in čisto tiho poklical: »*Baba, baba*,⁴ pridi ...«

Dogajanje me je osupnilo – kdo je ta mladenič in kdo je njegov oče, ki se želi posloviti od mene? Kje sem?

K meni je pristopila zajetna postava v vojaški uniformi, izstopila je iz teme, v kateri je prej sedela skrita med kame-njem; bližala se mi je, dokler si nisva gledala iz oči v oči, in s hropečim hripavim glasom rekla:

3 Kratica za Stranko delavcev Kurdistana, kurdsko militantno organizacijo in gverilsko gibanje, ki danes večinoma deluje v regijah z večinskim kurdskim prebivalstvom, še posebej v jugovzhodni Turčiji in severnem Iraku. Turčija, ZDA in EU imajo PKK za teroristično organizacijo.

4 Ar. očka

»Pozdravljen, Haled ... Se me še spomniš, prijatelj iz otroštva?«

Tega obraza še nikoli nisem videl ali pa sem ga morda pozabil; kdo je on in kaj je ta uganka na koncu poti? sem se vprašal. Pred njim sem hlinil hladnokrvnost in skrival drhtavico ... Na njegovem obrazu sem poskušal najti čim več podrobnosti; vanj sem buljil, da so mi oči skoraj izstopile iz jamic, a nisem ugotovil ničesar. Imel je obraz morilca: kuštrave bele lase, kožo na obrazu pa razbrazdano kakor stara cesta, ki jo je prehodilo na tisoče nog in prevozilo na tisoče koles, da je zdaj uničena na vseh koncih, njene razpoke pa napolnjene z zemljo in prahom. Njegov obraz je bil obrit, niti ene same kocine ni bilo na njem; tanke in stisnjene ustnice, ki so komaj nakazovale obris ust, so se lepile na tisto malo sprednjih zob, kar jih je še ostalo, njegov vrat pa je bil čisto spojen z rameni. To je bil torej obraz starega prijatelja, ki me je želel videti. V njegovih potezah ni bilo nobene prikrita zlobe, zato sem mu pomirjen dejal:

»Žal mi je, ne poznam vas, gospod ... Kdo ste?«

»To je povsem normalno ... Preteklo je približno petintrideset let, odkar sva se zadnjič videla,« je zašepetal. »Bila sva še otroka, ko sta se najini poti ločili. Jaz sem Žafar al Ali, se me spominjaš? Žafar, tvoj prijatelj iz stare soseske, sosedov sin, tvoj tovariš pri lovu na ptice in sošolec ...«

Pridušeno sem vzkliknil:

»Pa saj ne more biti res, si to res ti? In ti si oče tega mladeniča?«

In med občutki osuplosti, strahu, oklevanja in pričakovanja sem premagal korak, ki naju je ločeval, in ga objel.

Kako bi lahko pozabil? sem rekel sam pri sebi; ti si kukavica, tisti drugi pa je kukavičji mladič ... Naglas pa sem dejal:

»Kako bi lahko pozabil, le kako? Da, vem, kdo si ...«

Potem sem ga spet odrinil stran in preučil njegov obraz; prepoznal nisem ničesar razen teh modrih oči, ki so ohranile nekaj svojih posebnosti in pričale, da je to res on. Spet sem ga objel, on pa je pobesil puško, se me oklenil in pričel pridušeno hlipati. To je še nekaj časa trajalo, potem je vzdignil glavo z mojega ramena in me nekajkrat potrepljal po nadlahti:

»Pojdi svojo pot naprej, prijatelj, jaz sem se prišel samo poslovit. Pojdi in naj te Alah spremlja.«

»Saj grem, ampak, daj, posediva še malo tukaj, če lahko,« sem rekel.

»Seveda ... seveda lahko,« je rekel. »Vsem tukaj pove-ljujem in vse je v mojih rokah; jaz sem tisti, ki ti je omogočil oditi.«

»Kako to? Kaj pa počneš tukaj?« sem vprašal.

»Brigadir Žafar sem,« je dejal, »poveljnik enote vojaške obveščevalne službe v tem okrožju. In tole tukaj je moj sin; tudi on je častnik tukaj ... Preden ti zmanjka časa, me na hitro poslušaj, saj poznam in razumem tvoj položaj. Že ko so me pred tremi leti premestili v Alep, sem zahteval tvojo kartoteko. Jaz sem bil tudi tisti, ki je preprečil, da bi te aretirali ali da bi ti kdorkoli škodoval, čeprav smo podrobno seznanjeni s tvojim delovanjem proti državi ...«

Sklonil sem glavo, sprijaznjen s tem presenečenjem in preobratom usode, a hkrati olajšan. Dvignil sem pogled proti njemu:

»Žafar, moje življenje je v tvojih rokah, z mano lahko napraviš, kar te je volja. Prijatelj iz otroštva si mi, a tvoj položaj in ime vzbujata strah vsem, ki te poznajo. Ampak dajva, spregovoriva še o nekaj malenkostih ...«

Pridušeno se je zasmeljal:

»Vidim, da bi se rad pregovarjal z mano, kajne, Haled, prijatelj moj? Mi se ne pregovarjamo, samo naredimo to, kar hočemo, in ne poslušamo nikogar. A ti imaš od tistih, ki sem jih poznal v otroštvu, edini ta prostor; ti si edini, ki je jokal, ko smo zapustili sosesko, edini, ki je po tem še spraševal po meni. Novice o tebi sem spremljal od daleč, ne da bi si kdaj dovolil, da te obiščem; zaradi vsega tega ti zdaj delam uslugo ...«

Prijel me je za ramo in nadaljeval:

»Tudi Lejla ti pošilja svoje pozdrave in ti želi veliko sreče na poti; danes sem ji povedal, da zapuščáš državo. Da, ne glej me tako, zdaj ti govorim kot Žafar otrok; vem, da si jo imel rad in da je imela ona rada tebe. Čeprav vaju je usoda ločila, do tebe še vedno čuti spoštovanje in ljubezen. To so bili dnevi otroštva, prijatelj, bili so lepi, a nikoli v življenju ne bom pozabil tiste noči, ko smo odšli iz soseske; za seboj smo pustili vso prtljago in spomine, zbežali, se vrnili v vas, nazaj v alavitsko ločino, da bi tam našli zavetje ... Šlo je za neposredno grožnjo s strani Muslimanskih bratov⁵ vsem alavitskim družinam v Alepu; hoteli so, naj zapustimo mesto in se vrnemo v svoje gorske vasi. Da, prijatelj, vrnili smo

5 Politično-verska stranka na Bližnjem vzhodu. V Siriji Muslimanski bratje danes predstavljajo glavno opozicijo Asadovemu režimu.

se, jaz pa sem se takrat odločil, da odrastem in postanem vojaški oficir ter se maščujem. In zdaj sem tukaj. Kot sem ti že rekel, s teboj govorim samo zato, ker si edino, kar mi je ostalo od tistega otroštva. Kar pa se tiče ostalih, ni časa za dialog, samo še za krogle.«

»Rotim te,« sem mu rekel, »odkrito in iskreno me poslušaj, preden se še zadnjič posloviva; morda bom umrl na poti, morda boš ti umrl tukaj, a samo poslušaj me. Vrnil si se k starim spominom in zgodovini, vrnil si se daleč nazaj; pretekli so dnevi in leta, odrasla sva, a med tem časom sem se veliko naučil, odprtih je bilo veliko kartotek. Govori se, da so bile vaše varnostne službe tiste, ki so vas začele zastraševati in vam pošiljati sporočila, da bi vas spravili iz Alepa. To zdaj verjetno veš. Pa tudi to, kako so s spletkami in zgodovino podpihovali vaše sovraštvo, pri čemer niste imeli besede. In to se nadaljuje še danes, vključno z očitnimi sektaškimi sovražnostmi. In dobro veš tudi, da so versko sektaštvo začeli graditi vaši aparati, ki so z vašo krvjo in revščino postavili temelje za vladavino svojih družin. Nato ste vi, ki ste vodili državo, v svoji službi uporabili vse oblike sektaštva. Da, mladim z gora so se pred nosom zaprle vse možnosti prihodka, njihova polja so bila uničena, nobenemu ni bilo mar zanje. Njihova edina možnost je bila delo v vojski ali varnostni službi. Tam so našli svoj poklic; tam so uživali spoštovanje in še vedno ga. Pred tem ni šel nihče prostovoljno v vojsko, razen revežev, in tudi ti si eden izmed njih, kot je revnih večina alavitov. Politični sistem se je zavedal, kaj počne in kako dobro je investirati v te človeške vire. No, pa poglejva, koliko mošej je bilo zgrajenih med vašo oblastjo, vi pa se